

Maj 2012

Dansk Mongolsk Selskab

Ger 80

23. årgang – maj 2012

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, august, november.

Redaktion:

Rolf Gilberg (ansvarshav.)
Jan Koed – jk@cadaid.dk
Bulgan Njama

Tryk: One Way Tryk a/s**Oplag:** 250 eks.

Oplysninger om adresseændringer og evt. leveringsproblemer meddeles til kassereren.

Formål:

- (a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,
- (b) at udgive skrifter om mongolerne,
- (c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,
- (d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og
- (e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Dansk Mongolsk Selskab**Æresmedlem:**

HKH Kronprins Frederik

Bestyrelse:

Ann Fenger Benwell (sup.)
Anita Garbers
Rolf Gilberg (formand)
Søren Haslund-Christensen
Lars Højer
Jan Koed (kasserer)
Bulgan Njama
Morten Axel Pedersen (sup.)
Leif F. Petersen
Henrik Bo Thrane (sekretær)

Internet:

www.danskmongolskselskab.dk

Girokonto: (1551) 784-1582

SWIFT-BIC: DABADKKK

IBAN: DK26 3000 0007 8415 82

Adresse: se under kasserer

Selskabets adresser:

Sekretær: Henrik Bo Thrane
Carl Møllers Allé 33
2860 Søborg
tel: 3966 9497
hbthrane@pc.dk

Kasserer: Jan Koed

Clara Pontoppidans Vej 41

2500 Valby

tel: 3322 3728

fax: 3322 3726

email: jk@cadaid.dk

NGO-projekter:

Bulgan Njama

Fuglebo 2

2000 Frederiksberg

tel: 3833 2106

email: njambu@hotmail.com

I Mongoliet:

dmcenter@magicnet.mn

Medlemskab:

Kontingent:

175 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.

275 kr. for husstandsmedlemskab.

600 kr. for firmamedlemskab.

Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.

Henvendelse om medlemskab rettes til kassereren.

Et sindbillede på et samfund, der prøver at få fodfæste i en turbulent tid, eller et billede af mongolernes ukuelige livsglæde? Hvert år i marts afholdes en »is-festival« på Khövsgöl-søen med deltagelse af områdets lokalbefolkning, turister fra ind- og udland, offentlige og private institutioner samt private firmaer. Der afholdes konkurrencer i bl.a. kanevæddeløb, issumo, skøjtemaraton og stafetskiløb.

Indhold

Bedre sent end aldrig - I	3
100 km terrænløb ved Khövsgöl	11
Mongolsk kultur syd for grænsen	12
Mongolerstormen	15
Lena Tidemand i Aftenavisen	22
Aktuelt	23
Mongoliets buddhistiske overhoved er død	24
Zorig ville være fyldt 50 i år	25
Ekspræsident Enkhbayar arresteret for korruption	26
DMS nyt	27
Ambassadebesøg	27

Bedre sent end aldrig - I

Dette er beretningen om verdens længste hestevæddeløb over de mongolske stepper »Mongol Derby 2009«. Løbet havde dansk deltagelse af den skotskfødte rytter John Munro. I tre dele fortæller han om sine mange oplevelser i det spektakulære væddeløb. Første del handler om, hvordan ideen om at deltage opstod og de grundige forberedelser.

Min kære nevø, Buddy, fortalte mig i efteråret 2008 om »en kvik lille rejse til hest tværs gennem Mongoliet – at deltage i denne tur vil lige være noget for dig!«

Med mine næsten 50 år førte det til lidt af en midtlivskrise. Enden blev, at jeg meldte mig til et hestevæddeløb på 1000 km gennem Mongoliet. Hvorfor gjorde jeg det? Efter at have levet mere end halvdel af mit liv havde jeg *ikke* planlagt at skulle prøve grænser af. Men jeg havde altid gerne villet besøge Mongoliet, og findes der mon noget bedre end at mærke friheden ved at rejse gennem denne enorme uspolerede vildmark på hesteryg og få lejlighed til at være sammen med nomaderne?

Det velgørenhedsmæssige aspekt ved at yde et bidrag til det land, man besøger, virkede også tiltalende og gav ekstra mening til eskapaderne – og ja, udfordringen var fristende: kunne »den gamle« udholde strabadserne?

Der var tre personer, der skulle vise sig at blive en god støtte for

mig ved i første omgang at hjælpe mig med at tage beslutningen om at deltage, derefter at bistå med håndteringen af arrangørernes »ansvarsfraskrivelse« og endelig min mentale forberedelse til turen.

Tre støttepersoner

Den første var Lene Rishede, en vidunderlig vild kvinde, som får mit lille ryttertogt til at ligne en ridetur i parken. For nogle år siden red hun det meste af vejen alene med fem mongolske heste hele vejen fra Mongoliet til Danmark, hvilket tog hende ikke mindre end 18 måneder.

Der er kun få mongolske heste i Europa, og de fleste befinder sig i zoologiske haver. Men hendes fem heste blev ved et fantastisk tilfælde gemt væk på en eng kun 15 km fra dér, hvor jeg bor. Det lykkedes mig at opspore Lene, og vi aftalte at mødes for at se på hestene. Mit første spørgsmål til hende var: »Hvad er det for en slags heste, de mongolske? Jeg er blevet fortalt, at de er halvvilde.« Til min skræk bekræfte-

de hun, at de er særdeles halvvilde, men fortsatte så: »Når de først har accepteret dig, er de ok.«

De fire overlevende af hendes fem heste syntes dog at være rare og omgængelige, men hun havde ikke redet på dem, efter de var kommet til Danmark, så der var ikke mulighed for en prøveridning.

Lene gav mig også en række gode råd for at komme helskindet gennem turen som fx: »Husk at holde alle dine livsnødvendige remedier tæt til kroppen; de vil ikke være til megen nytte, når en rytterløs hest galoperer ud over stepperne med dine ting.« Og: »Husk at pisse et cirkelformet område af omkring dig og dine heste om aftenen for at holde ulvene væk.«

Den anden person var Inger Bertelsen, en langdistance-konkurrencerytter, som bor i min nabolandsby. Også hendes råd var uvurderlige: Hvordan driver man bedst hestene frem, og hvad slags rideudstyr bør man tage med, ikke mindst nogle temmeligt lystigt udseende, tætsiddende ridebagstykker af skind

samt undertøj, der kunne medvirke til at beskytte min bagdel under det 1000 km lange ophold i sadlen. Hendes sidste kommentar var: »Og hvis alt andet svigter, så vil et strategisk placeret stykke råt kød afhjælpe ubehaget.«

Den tredje person var tidligere generalmajor Søren Haslund-Christensen, som har haft et livslangt forhold til Mongoliet og er konsul for Mongoliet i Danmark. Han fortalte beredvilligt alt om landet og dets befolkning, ikke mindst om traditioner og sædvaner, hvilket gjorde mig om muligt endnu mere ivrig efter at besøge Mongoliet.

Han satte mig også i forbindelse med det kongelige Gardehusarregiment, og en af dets instruktører var så venlig at give mig et meget grundigt førstehjælpskursus, så jeg om nødvendigt ville kunne behandle mig selv eller andre, idet lægehjælp ikke lige ville være for hånden.

Ned i vægt

Efter at have meldt mig til løbet blev jeg godkendt som en af de 25 deltagere ud af omkring 120 ansøgere – tilsyneladende var jeg begunstiget af min status som »moden« og halvdansk: arrangørerne, the Adventurists, ønskede, at feltet bestod af folk med størst mulig spredning i alder og nationalitet.

En af forudsætningerne for at deltage i løbet fandt jeg snart ud af. Jeg måtte kun veje maks. 85 kg med alt mit tøj på inkl. hjelm og støvler. Så det blev nødvendigt at tabe mig. På dette tidspunkt kom en fjerde rådgiver og gammel ven mig til undsætning, en bistand som jeg nødtvungent bør være taknemmelig for.

Jesper Winge-Leisner introducere mig på en fisketur til Vestjylland to måneder før afrejsen til Mongoliet for den vidunderlige smag af ultralette, fiberholdige norske tørkiks og torskerogn på dåse!

En kombination af dette og intensiv ridning i mindst 1½-2 timer om dagen hjalp mig faktisk til at tabe mig fra 89 kg til 82 kg – uden at skære ned på sprutten. Tak Jesper, smagen hjalp mig sandsynligvis også til at være forberedt på det mongolske landkøkkens lækkerier.

En anden bekymring var, hvad man skal gøre, når man befinder sig i et hestevæddeløb i ukendt land og bliver seriøst presset til at skulle besøge og ikke kan eller vil standse? Jeg fik den idé, at kvindernes Xtra store menstruationsbind måske kunne være svaret, da de formodentlig er handy og særdeles absorberende. Så jeg besøgte vores lokale Matas og begyndte at forklare den nydelige unge kvindelige butiksassistent, at jeg agtede at deltage i et hestevæddeløb tværs gennem Mongoliet, og at et menstruationsbind i tilfælde af diarré ville være sagen.

Det var først på dette tidspunkt i envejskommunikationen jeg blev klar over, at jeg havde begået en alvorlig fejltagelse, idet det af den stakkels piges ansigtsudtryk tydeligt fremgik, at hun anså mig for at være rablende gal. Hun pegede hen mod afdelingen for hygiejneartikler til kvinder i butikkens bagende og foretog et hurtigt tilbagetog. Jeg op-

dagede dog snart eksistensen af én-gangsbleer til voksne og købte en pose af dem i stedet.

Det tog nogen tid at samle alt det nødvendige udstyr sammen som fx passende saddeltasker, et telt uden stænger, sovepose og al mulig tingleangel, som man kan komme i tanke om, fra en kraftig nål og tråd (hvad gør man midt i ødemarken, hvis éns saddelegjord knækker) til fleksibel letvægtsskum og en aluminiumsskinne foræret mig af en venligsindet nødhjælpsinstruktør fra militæret som en »held-og-lykke-gave«. Sidstnævnte udstyr viste sig at være perfekt til at beskytte min sækkepibe med og pakke den ind i, men det kunne også bruges i tilfælde af et brækket ben.

Efter at være blevet undervist af en hjælpsom ung herboende amerikansk mountainbiker, Ben Zanfagna, i at navigere rundt med en GPS prøvered jeg de fuldt læssede saddeltasker inkl. sækkepibe på en 70 km lang ridetur med tre heste. Efter nogle få tilretninger blev alt siddende, som det skulle, og jeg begyndte at have følelsen af, at jeg var så forberedt, som jeg på nogen måde kunne blive.

Den sidste og muligvis sværeste udfordring var at få det hele til at

veje præcis 20 kg inkl. sækkepibe. Det var noget af et dilemma at finde ud af, hvad der skulle blive hjemme, og jeg måtte da også undvære en hel del ting som fx en lejrgrøde og et vandrensningsfilter.

Af sted til Mongoliet

Jeg fløj med Aeroflot via Moskva til Ulaanbaatar, hovedstaden i Mongoliet. Da maskinen begyndte sin nedstigning, kikkede jeg ned på olivengrønne, bugtende bakker badet i den særlige, tidlige morgenblanding af sollys og skygge.

Hotel Continental lignede til min overraskelse et stort romersk palads udefra, men opfyldte ikke helt forventningerne indefra. Mit første behov var at aflægge herretoilettet et besøg ved siden af lobbyen. Herretoilettet lignede ved først blik alle andre hotellers herretoiletter, indtil jeg opdagede, at de to wc-sæder sad smukt ved siden af hinanden uden nogen form for skillevæg. Jeg må altså konkludere, at det er i orden at lave lokumsaftaler med andre gæster, når man er i Mongoliet!

Det var også noget surrealistisk i et buddhistisk land at blive hilst velkommen af Ave Maria gjaldende ud

af restaurantens højtalere, hvor en morgenmadsbuffet var ved at blive stillet frem.

Mit første indtryk af hovedstaden – hjemby for omkring halvdelen af de tre millioner indbyggere i et land, der er tre gange større end Frankrig – var en travl metropol. Et afsindigt byggeboom syntes at være standset brat, uden tvivl på grund af den globale recession. Mange højhuse var halvfærdige, dækket af stilladser med flossede grønne sikkerhedsnet flagrende i vinden, men ind imellem lå der også mange færdigbyggede, moderne udseende, tidlige postkommunistiske bygninger. Det mærkeligste var en stump mur med The Beatles tæt ved hovedgaden, formentlig en postkommunistisk reverens for Vesten.

Jeg fulgte arrangørernes vejledning, der sagde, at kontoret for Adventurists Mongol Derby ville kunne findes i byens centrum: »Hold øje med det store skilt med et foto af the Beckhams under overskriften The Khok Shop.« Yes, der var de, Dave og Victoria, i kæmpeformat, og kontoret var kun nogle få trappe-trin væk.

Her registrerede jeg min ankomst, betalte mit \$700 store hestedepositum (tilbagebetales ved afslutningen af løbet, hvis du ikke har mistet en hest) og begyndte at møde nogle af de andre 25 ryttere fra 11 forskellige lande.

Den første var en lille mand ved døren, der sagde han hed Richard. Jeg opfattede ikke lige med det samme, at det var mesteren over alle mestre, den engelske jockey Richard Dunwoody, som havde skrevet på Adventurists website, at han mente han kunne gennemføre løbet på ca. 6 dage – helt sikkert ikke en deltager på »Bedre-sent-end-aldrig-holdet«.

Jeg tilbragte resten af dagen med noget sidste-øjebliks-shopping som fx at købe en stor portion Ibuprofen, der kunne komme mig til nytte i til-

fælde af »muligt muskulært ubehag«, og at hjælpe Holly med at købe et énmandstelt til erstatning for det, som sandsynligvis var blevet »snuppet« i lufthavnen i Moskva. Det var her jeg begyndte at blive bevidst om min alder. Holly, som sikkert var omkring 23, spurgte mig til råds, om hvilket telt hun skulle købe – som om jeg var hendes far.

Deltagerne samles

Samme aften mødtes alle rytterne, folkene fra Adventurists, seks dyrlæger, en læge og en paramediciner (førsteprioritet: heste, andenprioritet: ryttere) og alle de frivillige i en indisk restaurant – et lidt underligt

5-stjernet luksus i Ulaanbaatar. Er det her man laver lokumsaftaler?

Personligt udstyr.

sted. Et mildt sagt blandet selskab med en gennemsnitsalder på omkring 28-30 år. Den yngste var den 22-årige Mathilda – landmandsdatter fra Australien – den ældste 64-årige Dave, der ejer og driver en filmskole i New Zealand.

Der var Julio fra Argentina, som var den ultimative latino-machotype og en glimrende rytter: »Behandl et hest som en kvinde, vær nænsom, men fast!« Senere viste det sig, at han var populær blandt mongolerne, som hurtigt opdagede hans tag på heste.

Jules, som ville beskrive sig selv som en mand fra Essex (sydøstlige England), begyndte sit livs eventyr i en alder af 16, da han lånte penge af sine forældre til at købe et jakkesæt for og en togbillet til London. Senere reddede han en velhavende italiensk forretningsmand op af en gletsjerspalte. Som belønning fik han de britiske og nordamerikanske rettigheder til Buffs, som er en patenteret hovedbeklædning. Jules var altid i godt humør og syntes at være verdensmester i hippe natklubber fra New York til Shanghai. Han havde taget intensive kurser i ridning for at få lov til at deltage i løbet.

Holly havde sprunget med faldskærm over Mount Everest. Senere fandt jeg ud af, at hun planlagde en

karriere som kvindelig opdagelsesrejsende. Hun lå inde med et imponerende forråd af bandeord og andre ramsaltede betegnelser for visse legemsdele, som ikke engang jeg havde hørt før.

Jeg kunne skrive flere sider om de forskellige personer, men det må være nok at konstatere, at de alle kom med deres helt egen baggrund, som for de flestes vedkommende var særdeles farverig og underholdende. Jeg var meget lettet over at erfare, at jeg ikke var den ældste i gruppen. Jeg meldte også ud, at jeg ikke havde intentioner om at komme først, men blot gennemføre de 1000 km inden for tidsfristen på 14 dage. Det var nok udfordring for mig. Jeg var lettet over, at der var nogle få af de andre, der havde det på samme måde, heriblandt newzealænderen, så »Bedre-sent-end-aldrig-holdet« var nu en realitet.

I træningslejr

Næste dag samledes vi ved kontoret for at påbegynde en 12 timer lang bustur til træningslejren et eller andet sted øst for hovedstaden, åbenbart tæt på fødestedet for Genghis Khan, mongolernes ubestridte nationalhelt. Der er kun én asfalteret hovedvej, der går fra øst til vest gennem Mongoliet. Den holdt vi os til i

de første ca. 5 timer, derefter var det jordveje på resten af turen.

Vi ankom ca. kl. 1 om natten og flyttede ind i otte ger. Interessant var det at notere sig, at »de gamle« (jeg og Dave) fik deres eget telt – vi overvejede endda at sætte et skilt op på geren med teksten: »Du er i sikkerhed her, hvis du er under 30.« Vi fik dog selskab af et engelsk filmhold, som lavede en dokumentarfilm om løbet.

Næste morgen vågnede jeg op til det særlige syn, jeg skulle opleve i de kommende 14 dage på steppen. Det var lyset fra daggryet gennem det runde hul i gerens tag, der lignede et hjul med eger. Det bruges til ventilation og er stort nok til, at et skorstensrør fra brændeovnen kan gå igennem.

Jeg var spændt på at se stedet i dagslys og at se hestene. Denne, den første morgen, vil jeg altid huske; det var den samme følelse, man får på landet alle steder i verden, med de horisontale skygger ved solopgang og den ny dags sprøde stilhed.

Nogle af hestene havde fået forbenene bundet sammen for natten, normalt en dominerende hoppe eller en hingst, fordi det holder sammen på flokken. Jeg lagde mærke til et smukt dyr, der viste sig at være en hingst. Han syntes venlig nok, og selv om hestenes ben er bundet

Mit syn ved daggry de kommende 14 dage.

Julio

Jules

Holly

sammen, er de i stand til at bevæge sig ret hurtigt.

Det var temmelig koldt, så hurtigt tilbage til geren, hvor jeg greb min sækkepipe og leverede en effektiv morgenvækning til resten af lejren. Mens jeg spillede, opdagede jeg til min overraskelse en vild yakokse nærme sig. Den standsede 20-30 meter fra, hvor jeg stod og spillede, og stirrede på mig i et par minutter.

Jeg har før oplevet denne reaktion hos andre dyr, som fx dådyr i en skov. Mon ikke de undrer sig over, hvad i alverden det er for en larm? Nå, da jeg begyndte at gå henimod ham eller hende (for det utrænede øje er det ikke muligt at skelne, da dyret grundlæggende ligner et meget langt, omkring 1,70 meter loddent gulvtæppe med horn, opstablet på fire ben), drejede den om på hælene og trak sig omkring 10 meter tilbage, før den vendte om for at iagttage mig endnu engang, og så, da jeg fortsatte min tilnærmelse med sagte spil, forsvandt den i fuld fart. Der var lige et øjeblik, hvor jeg troede, at det var mig, der måtte indlede et hastigt tilbagetog.

På dette tidspunkt havde hestepasserne støvet ca. 30 heste op og

ført dem ned til floden for at blive vandet. Nu var de i færd med at binde dem i rækker til et højsiddende reb udspændt mellem to pæle. Med fakter og tegnsprog lod jeg dem forstå, at de skulle reservere den hest, jeg havde været i kontakt med tidligere. De var tilsyneladende enige, idet de smilede og nikkede. Måske var det ikke kun yakoksen, der havde været tiltrukket af det tidlige sækkepipespil om morgenen.

Efter morgenmaden fik vi en detaljeret briefing af ruten af den amerikaner, som havde udarbejdet og indtegnet forløbet fra en firhjuls-trækker. Briefingen indeholdt vigtig information og gode råd om, hvor floden kunne krydses i tilfælde af

Første morgen på steppen til akkompagnement af sækkepipespil.

regn, hvordan man kunne undgå området med guldminer og store jordhuller, som man nødt vil falde ned i, at vandhullerne skulle være i orden, og at et af dem sandsynligvis var tørret ud, da det kun havde regnet lidt.

Endelig fik vi at vide, at man kunne følge den fastlagte rute og koordinater, som var plottet ind, eller man kunne vælge sin egen vej, som »måske, måske ikke« kunne spare én lidt tid afhængig af, om man kom til at ride igennem et meget ujævnt terræn som fx en udtørret sø eller endte op på toppen eller i bunden af et meget klippefyldt bjerglandskab. De eneste kort, der findes i dette enorme land, er gamle russiske militærkort, som vi blev anbefalet ikke at bruge, og detaljerne i vores GPS var meget begrænsede.

Derefter blev vi briefet om de helbredsmæssige aspekter både hos mennesker og dyr. Først på banen var Harry Mckerchar, som med det navn selvfølgelig var fra Sydskotland. Det virkede, som om han vidste alt om heste. Han advarede os mod at overanstrenge dem, og at han og hans team ville tage deres puls, når vi nåede frem til lejrene,

*Ved målet er der efter 25 km's ridt udde-
ling af præmier.*

og at hvis den var for høj, ville vi få en tidsbestemt straf på 6 timer, dvs. vi måtte vente 6 timer i lejren, før vi kunne ride videre.

Så var turen kommet til den engelske læge Jeremy og hans medhjælper Christian. Jeg følte, at vi var i sikre hænder, fordi Jeremy i sit civile liv arbejder som traumelæge i en helikopter, der flyver rundt til forskellige uheldssteder i London, og Christian synes at tilbringe en stor del af sit liv med denne form for ekspeditioner. Men under løbet ville de begge befinde sig i ét køretøj i et landskab uden veje, hvilket betød, at vi måske kunne komme til at vente i værste fald op til en dag, før de kunne nå os, så jeg var glad for at have taget et førstehjælpskursus, både for min egen skyld, men lige så meget, hvis nogen af de andre ryttere skulle komme i ufare.

Harry var en mester i at tage hestens puls, men måske ikke så god til at passe på sin egen. I samme øjeblik lægebriefingen var forbi, besvimede han, væltede ned af stolen og var »stendød«. Timingen var perfekt, da vi lige var blevet advaret om faren for hedeslag!

Efter denne episode fik vi udleveret vores sadler, som var bløde sadler uden nogen fast indbygget ramme. De består kun af læder og passer derfor til heste med forskellige former og størrelser. Det var lige, hvad vi havde brug for, da vi alle skulle ride på 23 forskellige heste mellem de 23 stationer på ruten.

Om eftermiddagen tog vi ud på en prøveridning, og jeg fik installeret mine saddeltasker og sækkepi-be og var lettet over, at det hele blev siddende på plads under turen.

Det var vores første møde med de mongolske heste. Vi blev instrueret i, hvordan man omgås dem og at være forsigtige med »fremmede« materialer som fx plastikregntøj, hvis knitren kan gøre dem sky. Vi blev også advaret imod at røre deres hove, da vi i givet fald kunne komme slemt til skade.

Det blev demonstreret for os, at hestene ville have to gjorde, den almindelige vestlige gjort, som passer til sadlerne, og bag den en tynd mongolsk gjort. Det var vigtigt, at den var stram hele tiden, ellers kunne den glide tilbage til hestens bagkrop med rimeligt katastrofale kon-

sekvenser til følge. Man kan blot nævne, at amerikanske rodeoryttere med vilje placerer et reb i denne position for at få deres heste til at stejle.

Hestene syntes nu at være rolige nok, selv om der var én eller to, der viste deres misfornøjelse med at skulle have en mærkelig fremmed sadel hængende på sig. Der var da også et par af rytterne, der måtte udvise en smule rodeotalent. Hvis jeg husker ret, ramte en af rytterne jorden, dog uden alvorlige konsekvenser, før vi var kommet rigtigt i gang. I de to timer, vi var ude, faldt én af hesten.

Hestepasserne havde opfattet mit ønske, og jeg fik den hingst med den lange smukke manke, jeg tidligere havde udpeget. Hingstene får aldrig klippet deres manker, mens hopperne næsten altid får dem klippet kort.

Efterhånden var jeg kommet lidt bagud og begyndte at falde i snak med en af de to tolke, som var med på turen. Verden er lille, da det viste sig, at han året før havde været i Danmark og kendte Søren Haslund-Christensens søn, som havde været i

Ta' dén: ingen sko, ingen sadel og hvad er en hjelm for noget? Børnesagen var vist ikke taget med på råd, men skidesjovt var det.

Mongoliet for at lave en film om en etnisk befolkningsgruppe, der driver jagt med ørne [»Ørnejægerens søn« instrueret af René Bo Hansen – red.].

På familiebesøg

Vi red videre i en afstand af ca. 600 meter fra resten af selskabet, da Sukh, der havde leveret alle hestene ved denne station, red hen til os. Han sagde nogle få ord til os; det viste sig, at jeg havde valgt hans præmiehingst, som han stolt meddelte mig havde været far til 12 føl sidste år, og han regnede med, at der ville komme yderligere 10 dette år. Han spurgte os så, om vi havde lyst til at komme på besøg i hans brors ger i nærheden.

Vi tog selvfølgelig imod indbydelsen, og jeg fandt mig snart siddende på ærespladsen – en stol – alle andre siddemøbler bestod af skamler. Jeg blev nu præsenteret for min første skål gæret hoppemælk kaldet airag, som har en harsk smag og er lettere alkoholisk. Guiden fyrede op under min begejstring for drikken ved at sige, at jeg skulle

suge den ind gennem fortænderne, da det ville forhindre mig i at sluge eventuelle urenheder.

Jeg tømte høfligt den første skål, men til min rædsel blev skålen øjeblikkeligt fyldt til kanten endnu engang. Samtidig blev jeg tilbudt nogle søde kiks med indtørret fløde næsten som flødeklumper fra Cornwall, måske en anelse mere harske.

Dernæst blev vi budt udenfor, hvor jeg havde æren af at få demonstreret, hvordan man malker en hoppe. Så tilbage til geren for en afsluttende skål airag. Jeg fremdrog fra min bæltetaske en tot presset halehår fra Lene Rishedes heste, som hun havde givet mig som lykkegave inden afrejsen. Jeg fortalte min vært og hans bror om hestene i Danmark. De vidste ikke, hvor Danmark lå, men de kendte til Europa, og jeg kunne se, at de var fascineret af, at nogle af »deres« heste var så langt hjemmefra.

Så ud til hestene igen. Jeg følte mig temmelig oppustet og lettere beruset, da vi tre satte kursen hjem mod træningslejren, det meste af vejen i fuld galop. Måske var det hoppemælken, der gjorde os over-

stadige. Undervejs fortalte Sukh mig via tolken om, hvordan man skal gebærde sig på hestene: den bedste måde at holde tømmerne på; at schu schu er det samme som yee-haa og det allervigtigste; hvordan man holder øje med murmeldyrhullerne i jorden, og hvis et hesteben træder ned i et, hvordan man skal reagere og forhåbentlig undgå, at hesten falder eller endnu værre, brækker et ben. Et murmeldyr er en art stor gnaver (anses for at være en delikatess), som lever overalt i Mongoliet, under jorden.

Rådene viste sig at være uvurderlige under selve løbet, ikke mindst her på førstedagen, og jeg var heldig nok til aldrig at blive adskilt fra min hest på grund af et murmeldyrhul.

Den følgende dag organiserede Adventurists et mongolsk hestevæddeløb. Det begyndte med, at omkring 20 heste red rundt i en stor cirkel. Jockeyerne var drenge, som ikke så stort ældre ud end 8 år, mange på usadlet hest og uden sko. Alle de lokale samledes i midten af cir-

Murmeldyret er en mongolsk delikatesse, men dens bolig kan være en fatal fælde for hestene, hvis de træder ned i hullet.

klen, hvor de væddede om, hvilken hest, der ville vinde.

Efter ca. 10 minutters cirklen rundt fór de af sted i en sky af støv for igen at vende tilbage mindre end 30 minutter senere efter at have gennemført et væddeløb i fuld gallop på hele 25 kilometer! Dyrlægen Harry tjekkede pulsen på nogle af hestene og var mildt sagt forundret over at konstatere, at hestene var helt i orden.

Efter længere tids præmieoverrækkelse blev der afholdt en polokamp mellem et lokalt hold af nomader og omkring fem af vores ryttere fra lande så langt væk som New Zealand, England og Argentina. Banen var blot et nødtørftigt afmærket område på steppen, og det så ud, som om alle morede sig, selv om jeg aldrig rigtigt fandt ud af, hvem der vandt.

Resten af eftermiddagen blev til bragt med at pakke og ompakke, og

mens jeg var i færd med det, kom ejeren af hestene, Sukh, ind i min ger med en tolk. Han gav mig et stykke presset hår fra sin hingst og sagde til mig, at jeg skulle tage det med tilbage til Danmark og føre det op til næsen på Lenes mongolske heste, så de igen kunne få færten af hjemlandet. Det kom som en total overraskelse for mig, og jeg kunne se på hans ansigtsudtryk, at han mente det alvorligt. Her forstod jeg, hvor meget nomadernes heste betyder for dem.

Den sidste nadver

Om aftenen blev der holdt en fest, en slags »sidste nadver«, før løbet den næste morgen. En gruppe lokale musikere underholdt med traditionel musik.

På dette tidspunkt havde jeg besluttet, at selvfølgelig skulle Sukh have overrakt hestehårene fra de mongolske heste i Danmark, og efter middagen gik jeg over til ham og gav ham dem sammen med en dansk tikrone med dronning Margrethes portræt. Han blev rørt og førte hårtotten op til næsen, hvorefter han bød mig over til sit telt og lejrbaal, hvor alle de mongolske hestepassere var samlet.

Så blev der halet en ung brun ged frem, som blev dræbt på stedet. Denne handling foretager mongolerne på en meget effektiv og fascinerende måde, idet de blidt stikker en kniv ind mellem ribbenene på dyret og afskærer forbindelsen fra hovedpulsåren til hjertet. Det foregår bemærkelsesværdigt roligt, og dyret dør hurtigt og – forekom det mig – helt fredeligt.

Det var nu det gik op for mig, at det var min gave, der var årsag til fejringen. Derfor måtte geden ofres. I løbet af no time var den flået og skåret i passende stykker og puttet ned i en stor lukket gryde, som jeg kun kan beskrive som en mongolsk

Mongolsk-skotsk kulturfestival efter »den sidste nadver« aftenen inden løbet blev skudt i gang den næste morgen.

trykkoger, og som snart efter blev løftet ind i ilden.

Jeg blev bedt om at hente »mit instrument«, og festen kunne begynde. Der var alle mulige former for sang, ja selv en opvisning af chugga chugga (en maori-krigsdans udført af det new-zealandske rugbyhold) ved nogle af de mandlige »kiwier«. Resten er indhyllet i en tåge af vodka og gedekød. *(fortsættes)*

John Munro

Teksten er oversat fra engelsk af redaktionen.

Du kan læse mere om *Mongol Derby* på www.theadventurists.com/the-adventures/mongol-derby

Mongol Derby støtter organisationen *Mercy Corps Mongolia*
www.mercycorps.org.mn

100 km terrænløb ved Khövsgöl-søen

Det 14. årligt tilbagevendende trail-løb *Mongolia Sunrise to Sunset* løber af stabelen den 1. august 2012, hvor eventyrlystne løbere fra hele verden vil mødes for at deltage i dette *adventure race*. Deltagerne kan vælge mellem maraton-distancen 42 km eller en »ultramara-ton« på 100 km.

Med områdets uspolerede natur, bjergene, den mørkegrønne mosdækkede skovbund, den krystalklare Khövsgöl-sø og den unikke nomadekultur siges *Mongolia Sunrise to Sunset* (MS2S) at være et af de smukkeste trail-løb på planeten.

Men det handler ikke kun om selve løbet. Deltagerne vil få mulighed for at nyde en uge med mulighed for ridning, kajak, fiskeri, vandreture eller mountainbiking i det forholdsvis uberørte bjergområde. Og de kommer i kontakt med den unikke nomadiske kultur, de sover i mongolske ger og vil få mulighed for at besøge Tsaatan-rendyrnomaderne.

Løb for en god sag

MS2S-løbet er et non-profit arrangement, hvor overskuddet bruges til at støtte en bred vifte af naturbe-

Mongolia Sunrise to Sunset Course Map

Løbet foregår på Khövsgöl-søens vestside i det nordlige Mongoliet ikke langt fra grænsen til Sibirien.

varelsesprojekter via *ecoLeap*-fonden registreret i Genève, Schweiz. Et af de støttede projekter er en »nul-affaldspolitik«, hvor de besøgende i særlige, nedbrydelige poser selv skal bringe deres affald ud af området.

Overskuddet fra løbene og donationer har finansieret projektets indledende startomkostninger samt de løbende driftsudgifter, ansættelse af parkbetjente til at uddele de økovenlige affaldssække og kommunikation og undervisning i god miljøpraksis. Projektets nuværende renovationslastvogn skal udskiftes ved hjælp af donationer og fondsmidler rejst fra dette års løb.

Du kan få mere information om løbet og mulighederne for at deltage på www.ms2s.org.

Steen Holck

Steen Holck er medarrangør af løbet og medlem af Dansk Mongolsk Selskab.

Mongolsk kultur syd for grænsen

Teng Ge'er - mongolsk rock-folk-musiker i Kina

Der er 55 anerkendte minoritetsgrupper i Kina, og mongolerne, der hovedsageligt er bosiddende i Indre Mongoliet, udgør kun én af disse minoritetsgrupper. Fælles for alle minoritetsgrupper i Kina er, at de på den ene side har en del lovgivningsmæssige fordele sammenlignet med Han-majoriteten. De må f.eks. få flere børn og kan kvalificere sig til universitetsuddannelser med færre point end Han-kinesere.

Den anden side af medaljen er, at de samtidig må finde sig i stereotyperede fremstillinger og repræsentationer af dem i f.eks. skolebøger, aviser og især på billeder.

Nogle stereotyperede repræsentationer er specifikke for bestemte grupper, andre er generelle for alle grupperne f.eks. repræsentationen af minoriteter i Kina iført traditionelle klæder og dermed opfattelsen af dem som »traditionelle« i levemåde såvel som i tankegang.¹⁾

I mit speciale satte jeg mig for at undersøge, hvilke fremstillinger og repræsentationer forskellige minoritetsmusikere selv ytrede om deres identitet igennem deres sangtekster og musik. I den forbindelse blev jeg opmærksom på den (kinesisk) mongolske kunstner Teng Ge'er.

For at undersøgelsen skulle være troværdig, fokuserede jeg på de sangtekster, der var skrevet af kunstneren selv. De sangtekster jeg oversatte og analyserede var alle på kinesisk.

Opvækst og karriere

Teng Ge'er blev født i 1960 i Indre Mongoliet. Han boede hos sin mor-

mor til han var 13 år gammel. De flyttede rundt og levede som nomader.

Teng Ge'er er blevet undervist i det statslige kinesiske skolesystem på en kostskole og taler derfor både mongolsk og kinesisk.

Hans musikalske karriere er også opnået gennem uddannelse i det kinesiske skolesystem. Han blev færdiguddannet fra Tianjin-musikkonservatoriet i 1985 og blev ansat efterfølgende i den Centrale Minoritets Sang og Danse Gruppe.

Han har gjort sig bemærket i Kina ved at vinde adskillige nationale sangkonkurrencer og han har også gjort sig bemærket på tværs af de mongolske kulturelle og geografiske grænser ved at have vundet en konkurrence i Ulaanbaatar.

Han har optrådt som skuespiller og lavet musik til den kinesiske film med den engelske titel *A Mongolian Tale*²⁾ og han har opført musikken til to film om de mongolske folkehelte Genghis Khan og Gadameilin.³⁾ Disse sange har han dog ikke selv skrevet.

Censuren udfordres

Hans musikstil er rockmusik blandet med mongolsk folkemusik og han anvender såvel vestlige som traditionelle mongolske instrumenter.

Det meste af hans musik bliver udgivet på kinesisk, men han har udgivet flere albums på mongolsk og nogle af hans sange findes i både en kinesisk og en mongolsk version.

I Kina promoveres sammenmeltingen af alle minoritetsgrupper som en del af den kinesiske fa-

milie og udgivelsen af sange i Kina med et kritisk eller anderledes indhold end det af staten udsendte er ømtåleligt, farligt og desuden besværliggjort af den strenge censur; men musik er samtidig et af de medier i Kina, der i stigende grad presser grænserne for, hvad der er acceptabelt at tale om i Kina, samtidig med at det er nemt at pakke skjulte budskaber ind i metaforer.

Mongolsk identitet

Teng Ge'ers sangtekster afslører en vis ambivalens i forhold til den traditionelle mongolske identitet, som han forsøger at personificere, ligesom billederne af ham også gør. På nogle billeder er Teng Ge'er iført et moderne jakkesæt og på andre er han ikklædt en traditionel mongolsk klædedragt.

Teng Ge'er udtrykker sig om sin mongolske identitet i sine sangtekster ved at idealisere Indre Mongoliet og den nomadiske livsstil. Han anvender symboler, som er karakteristiske for mongolsk kultur i Kina såsom naturen i Indre Mongoliet, især græsarealer, heste, ulve osv., og flere af hans sange udtrykker en følelse af tab og nostalgi i forhold til den nomadiske livsstil og Indre Mongoliets natur.

Idealiseringen af traditionel mongolsk kultur kan blandt andet ses i sangene *Den Blå Ulvs Land*⁴⁾, *Ulv og Himmel*:

Den Blå Ulvs Land

Solen går frem og tilbage mellem
den sydlige og nordlige vendekreds
Hyrderne slentrer rundt på de
tempererede græsarealer
Jeg har engang hørt, at nomaderne
er fastlandets herre

Solen flytter sig frem og tilbage
Alt i verden vokser op for herefter
at forsvinde
Denne verden sluttede allerede for
nogle hundrede år siden, min
dævrende herre – hvor er du nu?

De flotte heste mistede deres ejere
Jagthundene mistede hestene
Den blå ulvs land – et stykke gul
jord
De overdådige græsarealer er
meget ensomme

Som man kan se på teksten idealiserer sangen ikke kun nomadisk kultur, men også den tid, hvor mongolerne havde herredømmet over fastlandet (læs: Kina) og han refererer i sangen til sin »herre« som sandsynligvis er en henvisning til Genghis Khan.

Sangen udtrykker, at mongolernes stolte fortid også er tabt for

ham. Tankegangen er i virkeligheden pudsig, når man tænker på, at Teng Ge'er aldrig har oplevet at leve samtidig med Genghis Khan.

Sangen *Ulv* udtrykker nogle af de samme følelser:

Ulv

På de store klitter i Gobi ørkenen
Sidder en ensom ulv og hylør hest
Dens hyl er som et lyn, der skærer
hul i den lange nat
Dens hyl er som et sværd,
der skærer i hjertet på mange
jægere

Hvor mange generationer af
uafbrudt afbrænding af røgelse er
nu ved at uddø

Hvor mange år har vi delt ære og
skændsel, nu er der kun ulvens
ensomme hyl tilbage
På den høje bjergklippe

Der er en ensom ulv der hylør
Han kalder på æren af den etniske
gruppes imperium

Han leder efter sit hjem med
uendelige skove og græsarealer
Hvor mange generationer af
uafbrudt afbrænding af røgelse er
nu ved at uddø

Hvor mange år har vi delt ære og
skændsel, nu er der kun dens
ensomme hyl tilbage
På den høje bjergklippe

Sangen *Ulv* udtrykker stort set de samme følelser som *Den Blå Ulvs Land*, følelsen af tab og nostalgi er gennemtrængende.

Sangen *Himmel* er mere ligefrem og idealiserer Indre Mongoliet i positive vendinger:

Himmel

Blå skyer
Sorte floder
De grønne græsarealer
Dette er mit hjem

Galoperende heste
Hvide får og du ... min pige
Dette er mit hjem

Jeg elsker dig ... mit hjem
Mit hjem ... min himmel
Jeg elsker dig ... mit hjem
Mit hjem ... min himmel

En del af Teng Ge'ers andre sange handler om helt almindelige ting, men som stadig tydeligt omhandler hans personlige situation.

I sangen *40 år gammel* synger han om, at han som 40-årig oplever en krise, fordi han ikke har været i stand til at finde sit livs kærlighed og dermed aldrig har fået børn. Han synger også om, at han på trods af sin store musikalske karriere føler sig som en fiasko, netop fordi han ikke har været i stand til at opfylde det traditionelle livsmønster med at stifte familie og få børn:

40 år gammel

År 2000, en ny dag, igen begyndte
jeg min 40-årige karriere
Selvom min krop ikke længere er
smidig er sindet stadig ungt
Nogle gange er jeg syg og ligger

*på sengen, det er svært at undgå
sørgelige tider
I disse år har jeg været mange steder,
men jeg har ikke tjent så mange penge
Pigen inde ved siden af kommer og går,
men jeg vil også gå ud og ind af denne verden*

*Jeg har ikke været i stand til at finde
den legendariske kærlighed, og der er ingen
der hengivent kalder mig »far«*

*Jeg husker for 20 år siden, da jeg tog
alene til Beijing
For at bevise min eksistens, og det har jeg
fortsat helhjertet med lige siden*

*Jeg har oplevet lykkelige og succesfulde
tider, men ære og hyldest begynder altid ved de 16
Jeg græd min vrede væk og indså at jeg
stadig er moden*

*Far, mor, bror og søster
Siger alle at jeg har det godt
De siger at jeg er stjernen på toppen
som de læner sig opad, men indtil nu har
mit 40-årige jeg ...*

*En følelse af krise som jeg ikke kan forklare
Før i tiden tænkte jeg også på at skifte
profession, men udover at synge, hvad kan jeg
så?*

*Disse år har været forvirrende
Det er også et problem at forsørge sig selv,
men rart at vende tilbage til fastlandet efter
ophold i Hong Kong og på Macau
Hvordan skal man elske den internationale
situation? Jeg samler mod sammen til at møde
fremtiden.*

Hvordan skal jeg leve? Så lever jeg sådan

Sangen 40 år gammel er interessant, fordi den viser, at på trods af Teng Ge'ers idealisering af en traditionel mongolsk livsstil, så er hans virkelige liv et helt andet. Han lever i virkelighed et meget moderne liv, hvor karrieren har fået højere prioritet end det at stifte familie.

Idealiseringen af den traditionelle mongolske livsstil er en kritik af den kinesiske regerings intervention i Indre Mongoliets samfund, kultur og natur, samtidig med at det er et billede på drømmen om, hvad der kunne have været, hvis Teng Ge'er ikke havde fulgt drømmen om en musikalsk karriere.

Original kunstner

Som 40 år gammel handler flere af Teng Ge'ers sangtekster om helt almindelige ting: om kærlighed, angsten for at elske, om at have en god far m.m.

Jessica Chabert Jensen er cand.mag. i Kinastudier. Hun arbejder som forskningsassistent på Københavns Universitet.

Artiklen er skrevet på baggrund af specialet: *Individualization, Tradition, and Identity: A Study of Minority Individuals in China through Music*.

Ønskes yderligere informationer så skriv til:
lordenogtyn@hotmail.com

Mit indtryk af ham gennem hans sangtekster er, at han er et følsomt og dybtstående individ, der ikke bør sættes i bås hverken som traditionel eller moderne. Han formår at indeholde begge dele.

I en kinesisk sammenhæng er det desuden ofte et spørgsmål, hvorvidt minoriteterne »opfører« deres etniske identitet via musik og påklædning for at tjene penge og være bemærkelsesværdige, eller om det reelt er et udtryk for deres egen identitetsfølelse. ■

Jessica Chabert Jensen

Sangteksterne er oversat af forfatteren.

Noter

1) Se f.eks. Mette Halskov Hansen (1999) *Lessons in Being Chinese - Minority Education and Ethnic Identity in Southwest China* og Dru C. Gladney (1994) »Representing Nationality in China: Refiguring Majority/Minority Identities«, *The Journal of Asian Studies*, 53 (1): 92-123.

2) På kinesisk Hei Junma - som betyder »Sort Hest«. Filmen er på kinesisk og kan ses på www.letv.com/ptv/vplay/619018.html

3) Gadameilin er kendt i Kina som en mongolsk oprørsleder.

4) *Den Blå Ulvs Land* er synonym for Indre Mongoliet. Se musikvideoen på www.youtube.com/watch?v=c6UzFSDz_QY

Mongolerstormen

Intet rige i verden har overgået mongolernes i størrelse. På sit højdepunkt i slutningen af 1200-tallet strakte deres imperium sig fra Østersøen i vest til Stillehavet i øst. For de erobrede folkeslag fremstod Djengis Khan og hans efterfølgere som intet mindre end apokalypsens ryttere. De virkede hurtigere end deres egne skygger, og deres samvittighedsløshed gjorde dem endnu mere frygtede. Der var ingen, der kunne overgå khanens horder i at udnytte hesten, hverken som transportmiddel eller som krigsmaskine. Kernen i mongolernes hær var den beredne kriger, på ryggen af en bomstærk steppepony og udrustet med lanse, bue og skjold.

Mongolernes rige brød sammen efter et par århundreder. Den kinesiske statsmand Yelü Chucai havde advaret storkhanen Ögödei: »Jeres rige er blevet vundet fra hesteryg, men man kan ikke regere fra hesteryg.« Og det var sagens kerne; at holde et vældigt imperium samlet var ikke muligt uden et magtpolitisk centrum og en omfattende civil administration.

Da Djengis Khans tropper i 1200-tallet stormede frem over de

asiatiske stepper, havde hesten i årtusinder været en forudsætning for krig. Man kan måske ligefrem sige, at det var da krigeren satte sig på ryggen af en hest, for godt 3000 år siden, at krigen reelt blev »opfundet«, selvom disse tidlige krige var mere planløse og tilfældige end dem, der præger den moderne verden. Mongolerne havde mange beredne forgængere blandt de asiatiske nomadefolk, der til forskellige tider havde indgydt deres omverden skræk og rædsel.

Skytherne fra de sydrussiske stepper var særdeles dygtige ryttere, og ligeledes partherne, der et par århundreder f.v.t. oprettede et kongerige i det, der i dag er Iran. Hunnerne, med deres berygtede hersker Attila, fik kineserne til at bygge vældige mure til at beskytte sig, og deres møde med romerne var medvirkende til Romerrigets fald og blev samtidig starten på kavaleriets udbredelse i Europa.

Nomadernes heste

Hvad disse nomadefolk havde til fælles var, at de var opfostret på hesteryg. Allerede et par tusind år

f.v.t. havde Asiens nomader skabt samfund, der var baseret på brugen af hesten i både krig og fred. Hesten var et flokdyr, der var forholdsvis nem at tæmme. Den havde ingen fast vandringscyklus, og den var forholdsvis nem at holde med føde selv om vinteren, da den kunne grave græs frem under sneen med sine hove.

Hopperne blev malket flere gange om dagen, og når de var i brunst blev de formodentlig bundet fast et sted, hvor vildhingste kunne komme til dem. Efterhånden blev avlen mere selektiv for at skabe en stærkere og mere hårdfør hest. Selv kødet var smagfuldt og nærende, og mange unge hingste gik til som næringsmiddel for nomadefolkene.

Med opfindelsen af sadel og stigbøjler blev ridning en endnu mere effektiv transportmåde. Stigbøjlen var en vigtig forudsætning for krigsførelse på hest – her nød fx hunnerne et klart overtag over romerne, der ikke ser ud til at have haft nogen form for støtte til en rytters fødder (i stedet brugte de en sadel med fire horn, der gjorde, at de trods alt kunne sidde nogenlunde sikkert på hesten). I Europa begynd-

te stighbøjlen at vinde indpas i 500-tallet (den stammede oprindelig fra Kina). Det første store europæiske slag, hvor den fik betydning, var ved Poitiers i 732. Dér gjorde franske riddere front som en pansret mur mod maurernes lette kavaleri.

Rytterhæren

I Europa gik udviklingen altså imod stadig mere tunge rustninger for såvel rytter som hest. I middelalderens første store slag ved Hastings i 1066 tog kavaleriet et vigtigt skridt frem mod det udviklingsmæssige klimaks, det ville nå et par århundreder senere. Det berømte Bayeux-tapet skildrer den europæiske ridder på grænsen til sin storhedstid. Da angelsaksere og normanner tørnede sammen nord for Den Engelske Kanal, var det de beredne og veludrustede normanner, der fik overtaget over den angelsaksiske hær, der i højere grad bestod af fodfolk.

Iklædt lange ringbrynjer, de såkaldte brynjeskjorter, og spidse hjelme med næsebeskyttere angreb de lansebevæbnede normanniske ryttere gang på gang angelsaksernes linjer, støttet af bueskytter. Den form for krigsførelse krævede store og stærke heste, der kunne bære mindst 200 kg rytter og rustning. Det gav massiv stødkraft, men også klart mindre bevægelighed og fleksibilitet.

Blandt steppens nomader fandt ingen lignende absurd udvikling sted, og det skulle blive til deres fordel. I 500-tallet havde de allerede taget sadel og stighbøjler til sig, hvilket gav dem en fordel over de fastboende samfund, der endnu ikke benyttede disse militært vigtige opfindelser. Men de lod sig aldrig besvære med tungere udrustning, idet de foretrak et simpelt harnisk af hærdet læder (eller fåreskind når det var koldt). Skjolde blev kun benyttet af khanens egen livvagt, mindre stødtropper og vagtstyrker.

Ponyerne de red på var betydeligt mindre end vesterlændingenes massive krigshest. Formodentlig var de omkring 120 cm op til manken – omtrent af samme størrelse som de heste, der endnu i dag græsser på Mongoliets stepper. Hvad de manglede i størrelse, gjorde de op for i styrke, sejlivethed og en smidighed, der gjorde dem i stand til at vende på en tallerken.

Hest og rytter virkede uadskillelige, og fra sin hest kunne en mongol såvel skyde med bue som kaste med spyd og lasso i fuldt firspring. De mongolske horder var sjældent belemret med et stort og uhåndterligt tros, sådan som vesterlandske hære var.

De lod deres heste græsse langs marchvejen, og til sig selv havde de røget og saltet kød i ranslen sammen med en særlig form for tørret surmælk. Det siges, at de til tider lagde kødet under sadlerne, for at det skulle blive mørt (hvilket skal være oprindelsen til tartarbøffen),

og at de opbevarede smør i klæderne.

At tage alt, hvad de havde brug for, fra besejrede folkeslag var heller ikke mongolerne fremmed, selv om den slags plyndring krævede lederens tilladelse. Var der ingen mad, gik det også. Den opdagelsesrejsende Marco Polo beskrev i sin skildring af Asien, hvordan mongolerne »tålmodigt udholder de vanskeligste omstændigheder og selv efter et par dages faste stadig synger og er muntre. På deres rejser udholder de kulde og varme uden at klage.«

Temüdjin

Den der lagde grunden til denne udholdende og velorganiserede rytterhær var Djengis Khan, eller Temüdjin, som var det navn, han kom til verden med i Gobiørkenen en gang i 1160'erne (det præcise årstal kendes ikke). Temüdjin var søn af klanlederen Yesügei og hans hustru Höelun, som Yesügei havde røvet fra en anden stamme. At være barn på de ugæstmilde centralasiatiske stepper var ingen leg. Klimaet var barsk med brændende varme somre og iskolde vintre, voldsomme uvejr og haglstorme, hvor man knapt nok kunne sidde oprejst til hest. Temperatursvingningerne mellem nat og dag var meget store.

Nomaderne boede i en form for filttelt, en *jurte* [ger – red.], som de fragtede på oksekærre mellem sommer- og vinterbopladserne. De medbragte hjorder af køer, får, heste og til tider kameler, men jagede også hjort, ræv, ulv, mår, murmeldyr og tilmed bjørn og sneleopard. Drengene lærte i en tidlig alder at skyde med bue og pil, og de fleste børn kunne ride, så snart de kunne gå. Hestekapløb over lange distancer hørte til barnets hverdag.

Temüdjin blev klanleder allerede som teenager, efter at hans far var blevet forgiftet af en fjendeslægt.

Han var smart, veltalende – og brutal. Det sidste demonstrerede han allerede som 12-13-årig, da Temüdjin dræbte en af sine brødre for en mindre foreteelse. Loyalitet var alt-afgørende inden for de mongolske klaner, men den der forbrød sig imod denne (den yngre bror havde stjålet en fisk fra Temüdjin) kunne ikke vente nogen nåde.

Den mongolske horde

Temüdjins politik som klanleder gik ud på at gå i alliance med naboklanerne på steppen. Han forstod, bedre end nogen anden, at den eneste måde at hindre mongolerne i at bekrige hinanden på var at finde en fælles fjende, som de kunne gå i lag med. I 1206 gav han sig selv den nyopfundne titel *Djengis Khan* (der formodentlig betød »Verdens hersker«) som lederen af et nyt og sam-

let mongolerrige. Troskab og loyalitet forblev alfa og omega, men nu gjaldt det ikke så meget klanen, men selve lederen – Djengis Khan.

Oprettelsen af den såkaldte *horde*, en permanent militær organisation, var måske Djengis Khans største bedrift. Den frygtindgydende mongolrhær blev bygget op efter et strengt titalssystem i såkaldte *arbaner* på 10 mand, *jaguner* på 10 arbaner, *minghaner* på 10 jaguner og endelig *tumaner* på 10 minghaner. At forlade mændene i timandsgruppen var strengt forbudt. Hæren blev anført af *orkhoner*, en form for feltmarskaller, som der i alt var 11 af. Djengis Khan udkommanderede selv en livvagt bestående af 10.000 beredne elitesoldater. Hærens størrelse oversteg sjældent 130.000 mand. For det meste var den opdelt i en række korps på maksimalt 30.000 krigere.

Med bue og sværd

Evnen til at koordinere de forskellige kolonner var et af mongolernes vigtigste og mest succesrige særtræk. Korpsene marcherede som regel spredt – og gerne i mørke – men kunne koncentrerer meget hurtigt og derefter kæmpe sammen, under én mands kommando. Kampbefalinger blev om dagen givet vha. af vimpler, om natten vha. lygter.

Mongolernes buer er gået over i historien som næsten uovertrufne hvad angår styrke og præcision. De var såkaldte kompositbuer, lavet af to dele, en af træ og en af horn, sat sammen med lim og sener. De var

muligvis lige så effektive som langbuer, men langt mere handy på en hest. Langbuen demonstrerede sin effekt i slaget ved Crécy i 1346, hvor 10.000 englændere bevæbnet med dette våben gjorde det af med en tre gange så stor fransk ridderhær. Det var starten på enden for det pansrede rytteri.

Det er blevet sagt, at for at spænde en kompositbue kræves der en styrke svarende til at løfte sig op i én arm, og med kun tre fingre. Ikke desto mindre formåede mongolerne at afskyde dem under fuld galop uden hjælpemidler som fx tommelfingerringe. Og de benyttede sig også uden problemer af det »parthiske skud«, parthernes trick med at

skyde bagud over hestens ryg under en hurtig fingeret tilbagetrækning. Rytterne havde også letvægtssværd af damascenerstål og lanser med modhager, som de kunne trække fjenden ud af sadlen med. I deres bælt bar de stridsøkser og lassoer, og i ranslen havde de mange ekstra buestrengene og file til at hvæsse deres pilespidser med.

Jagt i fredstid

Våbnene blev opbevaret i arsenaler i stil med moderne mobiliseringsdepoter. Der blev passet omhyggeligt på dem, indtil krigerne blev kaldt sammen til felttog. Så blev de delt ud og inspiceret. For khanen var det vigtigt, at hans undersåtter ikke gik bevæbnede rundt i hans store og svært kontrollerbare rige. Risikoen for borgerkrig var altid til stede. Men når alt åndede fred, opfordrede han sine folk til at gå på jagt for at komme af med deres krigerske aggressioner og samtidig optræne deres koordination og samarbejdsevne.

Jagten adskilte sig ikke meget fra mongolernes måde at føre krig på. Man jagede i store grupper, der til sammen dannede en halvcirkel, der spredte sig over mange kilometer. Byttet blev i løbet af dage og uger drevet fremad og indad, indtil cirklen til sidst blev sluttet. Til tider anvendte man kurérer for at holde en ubrudt kontakt mellem fløjene. Derefter, på et signal fra khanen, begyndte nedslagtningen. Den der kom til at slippe et dyr ud eller gik for hurtigt i gang med at dræbe, blev straffet.

Magtens lov

I Djengis Khans tid underlagde mongolerne sig et vældigt landområde. Fra Den Persiske Bugt til Stillehavet; fra Sibirien til Himalaya. De kæmpede hverken for religion eller for en nation i vores forstand,

men tilsyneladende kun for selve trangen til at herske og undertvinge.

Ifølge en berømt anekdote sagde khanen engang, da man diskuterede livets glæder: »Den største lykke er at jage og besejre sin fjende; at tage hans ejendele; at efterlade hans hustru i gråd og klage; at ride på hans vallakker; at anvende hans kvinders kroppe som nat skjorte og puder.«

Mongolerne stræbte efter flere undersætter og større territorium. Materielle goder ser ikke ud til at have interesseret dem så meget, selvom de med tiden opbyggede et enormt krigsbytte af heste, rustninger, juveler, tekstiler og våben. Unge kvinder blev konkubiner, børn blev slaver, og dygtige håndværkere fik plads ved hoffet eller i hæren.

Nogen sans for arkitektur eller kultur havde mongolerne næppe. Byer og kulturer blev efterladt i aske i mongolerstormens spor. Deres grusomhed gør en nutidig betragter ilde til mode, men i en anden tid og et andet samfund kan den have været et udslag af rationalitet. Khanen var en fornuftig mand. Han forsøgte ikke at spille gud, og han spekulerede ikke over skæbnen.

Massakrer på indbyggerne i erobrede byer var en måde at bevare krigernes hårdhed og signalerede desuden til andre fjender, at de gjorde klogt i at kapitulere i tide. Storsindethed overfor fjenden eksisterede ikke. Enhver der ikke overgav sig med det samme, blev dræbt uden pardon. Tortur forekom også, men det blev ikke anvendt på samme institutionaliserede måde som hos kineserne.

Med tiden lærte mongolerne også at bekæmpe byboerne med deres egne midler – belejringskunsten, som de havde tilegnet sig under det langtrukne men succesfulde felttog i Kina. Snart medbragte horderne

både katapulter og stormstiger, hvilket var frygtelige våben i kombination med et hurtigt rytteri.

Mongolernes erobringer

Invasionen af Jin-dynastiets Kina var nøje planlagt og begyndte omkring 1211. Godt 100.000 krigere og tre gange så mange heste vandrede sydøstpå mod det store, men ustabile rige. Den fingerede flugt var et effektivt våben mod den svage kejser Weis tropper; en taktik som mongolerne skulle gøre brug af gang på gang. Metoden bestod i, at krigerne pludselig forlod slagmarken i noget, der lignede hovedkulds flugt. De kunne ride i dagevis for derefter med lynets hast at gøre omkring og angribe en fjende, der var begyndt at slappe af efter at have vejret sejr. I stedet blev de omringet af horden og udslettet til sidste mand. Ganske som en jagt.

En anden taktik, som Djengis Khans ryttere benyttede sig af, blev kaldt *tulughama*. Det var en lynhurtig omgående bevægelse, der narrede fjenden til at dreje sine flanker, så man kunne angribe dem i ryggen.

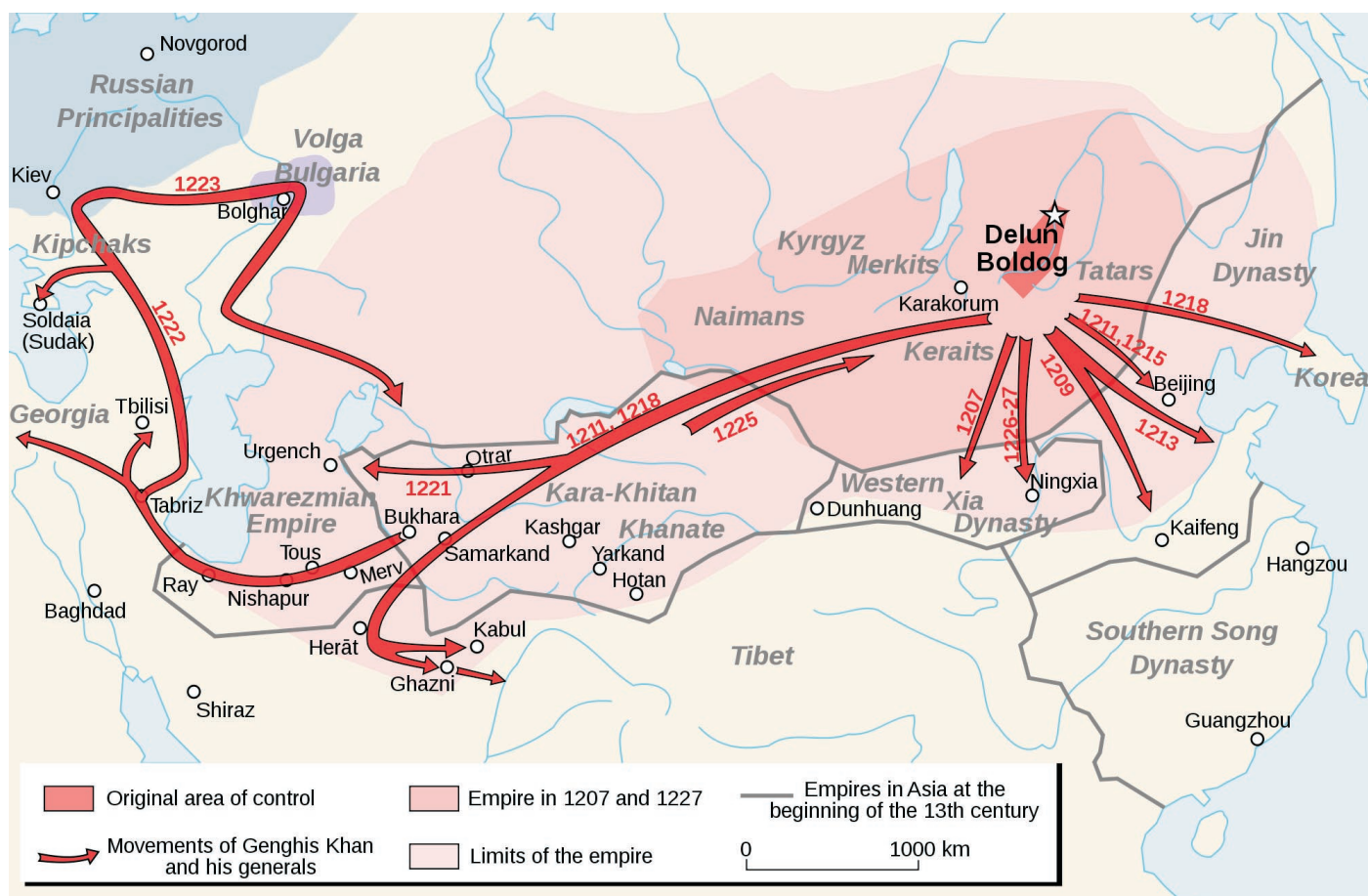
Rytterne var ofte så hurtige, at de efterlod modstanderne forvirrede og blændede i en sky af ophvirvlet støv.

Beijing blev erobret i 1215 og stod i flammer i en hel måned. Nogle år tidligere var den blomstrende og højt udviklede tangutiske kultur i Xi Xia blevet gjort til en mongolsk lydstat. Xi Xia, med dets gyldne buddhistiske pagoder og kulturskatte, blev til sidst jævnet med jorden i 1227, kort før Djengis Khans død.

Med sejren over Jindynastiet vendte Djengis Khans tropper sig mod vest, mod uygurernes rige (i dag den autonome provins Xinjiang i Nordvestkina) og mod stormagten Kara Kitai, som havde sit centrum syd for Balkhasj-søen (i det nuværende Kasakhstan). Omkring 1220 beordrede storkhanen invasionen af det myteomspundne og krigeriske islamiske kongerige Khwarezm, der strakte sig fra Det Kaspiske Hav i vest til Kabul i øst. Anledningen var, at den handelsdelegation, han havde sendt til shahen, var blevet taget til fange på ordre fra Khwarezms hersker, shah Mohammed. I Khwarezm lå nogle af silkevejens vigtigste handelsbyer, Samarkand og Bukhara.

Felttoget mod vest

Djengis Khan drog mod shah Mohammeds rige med 100-150.000 mand og måske tre gange så mange heste. At have mange håndheste var det vigtigste succeskriterium blandt mongolske krigere. Udstyr til stormløb og belejring blev fragtet på vogne. Det var således en væsentlig mindre letbevægelig hær end tidligere, som blev sluppet løs mod Centralasiens kulturoaser. Men den var lige så godt forberedt gennem den grundige og meget om-

fattende rekognoscering og efterretningsvirksomhed, der kendetegnede Djengis Khans hær. I visse tilfælde kunne spioner operere i et område i flere år, før felttoget begyndte. Intet var overladt til tilfældigheder.

Mongolerne kan siges at have været 700 år forud for deres tid. Hvad deres evne til at operere i felten angik, kunne mongolernes krigsførelse måle sig med den tyske lynkrig og moderne manøvrerkrig – uden radiokommunikation og computer.

Felttoget mod Khwarezm slog Djengis Khans rygte som en grusom og skånselsløs krigsherre fast. Uden betænkning ødelagde mongolerne hovedstaden Samarkand foruden Bukhara og kulturbyen Merv, hvor der indtil da havde eksisteret ti biblioteker med i alt 45.000 håndskrifter. Rytterne lod deres heste føre ind i bibliotekerne og trampe hen over koranrullerne. I Merv blev hele befolkningen udsluttet på et par dage på næsten industriel vis, idet hver enkelt kriger blev tildelt en kvota af menneskeliv, han skulle

tage. Børnene gik ikke fri. I sin bog om Djengis Khan sammenligner forfatteren John Man begivenhederne i Merv med Holocaust.

Efter det morderiske felttog var Djengis Khans dage talte, ikke fordi han stod overfor en mægtig fjende, men fordi han blev syg og var svækket af de sår, han havde fået igennem sit liv. Khanens dynasti kunne dog se frem til endnu et par hundrede års imperialistisk ekspansion, før mongolerne omsider gled tilbage til den ubemærkethed, som de havde levet i, da Temüdjin trådte ind på scenen. Inden Djengis Khans død i 1227 havde hans mænd for første gang fået kontakt med den kristne verden og fået øjnene op for de frodige græsgange på de sydrussiske stepper.

I 1223 besejrede de kumanerne, et folkeslag der havde allieret sig med russerne på floden Dnjeprs vestlige bred. Under dette felttog fik den mongolske udgave af Ponyekspresen, kaldet *yam*, stor betydning. Lynhurtige rytterkurérer holdt kontakt mellem de øverstbefalende

på stedet og khanens hovedkvarter. Ved at skifte hest og rytter tit og ofte kunne de tilbagelægge helt op til 600 km om dagen. Kurérerne hærdede deres kroppe til at kunne holde sig i sadlen i lang tid. De kunne tilmed sove der. Ellers fandtes der mellemstationer med senge og rigeligt med mad og drikke.

Under kampen mod kumanerne anvendte mongolerne igen den fingerede flugt. Det lykkedes dem at få fjenden til at forfølge dem i flere dage, helt til den lille flod Kalka, hvor mongolerne gjorde omkring og vandt en knusende sejr over en talmæssigt overlegen fjende.

Arven efter Djengis Khan

Efter Djengis Khans død blev imperiet, der var dobbelt så stort som Romerriget, delt mellem hans fire sønner. Den tredjeældste, Ögödei, blev udnævnt til storkhan og erobrede både hele det nordlige Kina og Rusland. I Rusland regnede de antallet af døde ud ved at skære højre øre af de faldne fjender og nåede

op på 270.000. Ögödei regerede fra den hovedstad, Djengis Khan havde grundlagt, Karakorum, ved floden Orkhon.

Derfra rettede han nu blikket mod Polen og Ungarns puszta. Byer som Lublin og Krakow faldt uden modstand. På grænsen til Det Tysk-Romerske Rige stødte horden sammen med Henrik 2. den Fromme af Schlesien i det berømte slag ved Liegnitz 1241 (vore dages Legnica i det sydvestlige Polen). Henriks styrker omfattede veludrustede ridere fra Den Tyske Orden, Johaniterordenen og Tempelherreordenen, ridende på kraftige nordeuropæiske heste.

Liegnitz blev et symbolsk showdown mellem de tunge vesterlandske riddere og de lettere og langt bedre organiserede mongoler. Ridderherren havde også en ringere ledelse, hvor byrd betød mere end kompetence. Hos mongolerne var det tværtimod kompetence, der sikrede forfremmelse. Henrik blev fanget og henrettet på stedet, og hans hoved blev fremvist for folket.

I Europa bredte der sig nu en stemning af frygt og rædsel. Mongolernes invasion blev fremstillet som selve djævlens gerning. Dommedag var nær, spåede man. Kort efter slaget ved Liegnitz i 1241 blev Ungarn og Balkan hærget, og mongolerne var næsten fremme ved Wiens porte, da nyheden om Ögödeis død fik dem til at vende om.

En tilfældighed havde reddet Vesteuropa fra at blive del af mongolernes eurasiske rige. Men mongolernes ekspansion fortsatte i øst under Ögödeis søn Khubilai, der i 1270'erne erobrede resten af Kina. Derefter begyndte nedgangen. Der opstod splittelser mellem forskellige grupperinger, og mongolerne blev i vidt omfang assimileret i de områder, de havde underlagt sig.

Men de efterlod sig også en arv, der fik verdenshistorisk betydning. Ikke mindst derved, at den mongolske invasion tømrede det før så klanopdelte Kina sammen til én stat. I dag betragtes Djengis Khan af mange kinesere som den hersker,

der samlede riget og lagde grunden for Kinas fremtidige storhed. ■

Anna Larsdotter

Noter

Anna Larsdotter er freelance-journalist og forfatter. Artiklen er gengivet fra det nu ophørte tidsskrift *Militærhistorie* nr. 2/2009.

Billedet side 18 viser Chinggis Khan med følge, der forbløffet ser på, mens shahen af Khwarezm gør klar til at krydse Indusfloden. Original fra 1540'erne.

Mønten side 19 er en mongolsk »Storkhan-mønt« præget i Balk, Afghanistan 1221.

Fotografierne er fra filmen *By The Will of Genghis Khan (Tayna Chingis Khaana)*, en russisk-mongolsk spillefilm fra 2009, instrueret af Andrei Borissov og med Eduard Ondar i rollen som Chinggis Khan.

Læs også *Da mongolerne erobrede Danmark* af Kurt Villads Jensen i Ger 72, side 16-22.

Suppl. litteratur: Jack Weatherford: *Genghis Khan and the Making of the Modern World*. 2004 New York, Three Rivers Press. ISBN 0-609-80964-4.

Lena Tidemand i Aftenavisen

Siden vi i Ger 65-69 bragte en længere føljeton om Lena Tidemands oplevelser under hendes 1½ år lange ophold hos de danske pionerer på Zobelsletten, er der dukket mere materiale op om hendes bedrifter. Især Jens Vellev fra Aarhus Universitet har fremdraget nyt arkivmateriale. Via museumsleder Inger-Marie Børgesen fra Dansk Sygeplejehistorisk Museum har han fremskaffet denne baggrundsartikel bragt i Berlingske Tidende Aftenavis 19. april 1927 på selve dagen for hendes afrejse fra København.

Der staar Sundhedsplejerske, Dikke Sygeplejerske, foran Navnet paa den danske Dame, der idag rejser til Mongoliet. Af Sygeplejersker har vi mange her i Landet, men vi har kun een Sundhedsplejerske, og vi har sikkert ogsaa kun een dansk Dame, der har en saa ukuelig Rejse- og hvis det ikke misforstaas – Eventyrlyst som Lena Tidemand. Det er hende, som for nogle Aar tilbage stod paa Podiet i vore Foredragssale og fortalte om sine Oplevelser fra et langt Ophold i Uralbjergene hos Baschkirfolket, blandt hvilket hun ene havde levet og virket som baade Sundheds- og Sygeplejerske og i mange Tilfælde ogsaa som Læge. Dette hendes Kendskab til Tartarfolkene fra Ural er det, der under hendes nye Rejse vil komme hende tilgode.

Denne Gang er det hverken hendes Studium af Sygdom eller Sundhed, der specielt kalder hende ud, men hendes „all round“ Erfaring i praktisk Liv i Egne som de omtalte. Lena Tidemand rejser ud for at styre Huset for de Danske, der under Ledelse af Dr. Karl Krebs for 3 Aar siden drog til Mongoliet for at kolonisere.

De danske Herrer, Dr. Krebs, hans Broder, Ove Krebs, Landmand Isager og Løjtnant Borgstrøm har haft Fremgang i deres Arbejde. De fører et haardt, men yderst interessant Liv, i det fjerne vildsomme, men meget rige og naturskønne

Sundhedsplejerske Lena Tidemand rejser i Dag til Mongoliet.

Der staar Sundhedsplejerske, Dikke Sygeplejerske, foran Navnet paa den danske Dame, der idag rejser til Mongoliet. Af Sygeplejersker har vi mange her i Landet, men vi har kun een Sundhedsplejerske, og vi har sikkert ogsaa kun een dansk Dame, der har en saa ukuelig Rejse- og hvis det ikke misforstaas – Eventyrlyst som Lena Tidemand. Det er hende, som for nogle Aar tilbage stod paa Podiet i vore Foredragssale og fortalte om sine Oplevelser fra et langt Ophold i Uralbjergene hos Baschkirfolket, blandt hvilket hun ene havde levet og virket som baade Sundheds- og Sygeplejerske og i mange Tilfælde ogsaa som Læge. Dette hendes Kendskab til Tartarfolkene fra Ural er det, der under hendes nye Rejse vil komme hende tilgode.

Denne Gang er det hverken hendes Studium af Sygdom eller Sundhed, der specielt kalder hende ud, men hendes „all round“ Erfaring i praktisk Liv i Egne som de omtalte. Lena Tidemand rejser ud for at styre Huset for de Danske, der under Ledelse af Dr. Karl Krebs for 3 Aar siden drog til Mongoliet for at kolonisere.

De danske Herrer, Dr. Krebs, hans

Kolonien ligger 800 km fra Jernba-

Land. Mongolerne er de hidtil kommet godt ud af det med, og – om ikke nu Krigsforholdene naar til disse Egne – vil de sikkert fremdeles gøre det. Den Hjælp, Dr. Krebs som Læge, og Lena Tidemand som Plejerske vil kunne yde dem, sikrer blandt andet den danske Ekspedition Mongolernes Hengivenhed.

Kolonien ligger 800 km fra Jernbanen og ligesaa langt fra Mongoliets Hovedstad, Urga, i en pragtfuld Bjærgegn sydvest for Baikal-Søen.

Alle disse Oplysninger giver Lena Tidemand os med straalende Øjne. Intet lader til at afskrække hende.

Hun har umiddelbart før vi taler med hende været ude og købe 3 Skydevaaben. Paa sine Udflugter til Hest i Bjærgene vil hun skyde Fugle og Dyr. Det er hendes Hensigt at sende Skindene af alle de mærkeligste Dyre- og Fuglearter, hun træffer paa til vort Zoologiske Museum. Før sin Afrejse har hun studeret Skindenes Præparations-Metoder paa Museet. Ogsaa Planter vil hun samle. Den vilde Bjærgflora vil hun studere og sende Planter og Frø til Danmark.

til vort Zoologiske Museum. Før sin Afrejse har hun studeret Skindenes Præparations-Metoder paa Museet. Ogsaa Planter vil hun samle. Den vilde Bjærgflora vil hun studere og sende Planter og Frø til Danmark. Saaledes som vore Læsere ser Lena Tidemand afbildet i russisk Nationaldragt, maa de endelig ikke forestille sig hende vandre i Mongoliet. Der er det i Khaki-Ridedragt med Benklæder, hun kommer til at færdes. En sjælden Gang til Jul, mener hun at skulle iføre sig en Kjole, den Aften hun som hyggelig Husmoder tænder Julelysene paa Cedertræet for vore Landsmænd i det fjerne, vilde Østen.

X. Manicus-H.

Vi kan glæde vore Læsere med Meddelelsen om, at Lena Tidemand for sin Afrejse har truffet Aftale med Kvinden og Hjemmets og Dagens Spejls Redaktører om at sende Korrespondancer til disse Blade.

Saaledes som vore Læsere ser Lena Tidemand afbildet, i russisk Nationaldragt, maa de endelig ikke forestille sig hende vandre i Mongoliet. Der er det i Khaki-Ridedragt med Benklæder, hun kommer til at færdes. En sjælden Gang til Jul, mener hun at skulle iføre sig en Kjole, den Aften hun som hyggelig Husmoder tænder Julelysene paa Cedertræet for vore Landsmænd i det fjerne, vilde Østen.

X. Manicus-H.

**

Vi kan glæde vore Læsere med Meddelelsen om, at Lena Tidemand før sin Afrejse har truffet Aftale med Kvinden og Hjemmets og Dagens Spejls Redaktører om at sende Korrespondancer til disse Blade.

Aktuelt

The Mongol Messenger rapporterer:

Pressefrihed 03.02.12
Mongoliet figurerer nu på plads nr. 100 i pressefrihedsindekset blandt verdens 179 lande. 1. februar blev ranglisten for 2011/12 offentliggjort af den internationale NGO *Reporters Without Borders*. Ifølge rapporten faldt Mongoliet adskillige pladser ned på ranglisten; i 2010 kom Mongoliet ind som nr. 76. Finland og Norge blev anset for at være de frieste lande i verden mht. pressefrihed (Danmark ligger som nr. 11, et trin over Sverige), hvorimod lande som Kina, Iran, Syrien, Turkmenistan, Nordkorea og Eritrea lå lavest på listen.

Identitetskort 08.03.12
6. april vil udstedelsen af de nye elektroniske ID-kort blive påbegyndt og forventes afsluttet 11. juni. De nye kort vil blive uddelt til borgerne umiddelbart efter udprintningen. De blanke plastkort til ID-kortene bliver fremstillet på det franske firma *Gemaltos* filial i Finland. To printmaskiner er importeret fra USA og installeret af *Datacard*. Det tager kun 3 sekunder at printe ét kort. Man kalkulerer med, at der skal printes 48.000 ID-kort 20 timer i døgnet. Kortene vil blive udleveret til den enkelte borger fra vedkommendes nærmeste *bag* eller *khoroо* [mindste administrative enhed – red.].

Blanketter afskaffes 13.04.12
På grund af de seneste års voldsomme vækst i antallet af passagerer, der passerer grænseovergangene, er det besluttet, at mongolske statsborgere med virkning fra 15. april ikke længere skal udfylde ud- og indrejseblanketter. På baggrund af undersøgelser gennem mere end 2 år, udført af Grænsebeskyttelsen, regner man med at spare både tid og penge, uden at det går ud over kvaliteten af kontrollen.

I 2011 passerede ca. 4 mio. personer Mongoliets grænseovergange, heraf var over 70% mongoler. Udfyldelsen af blanketterne skaber lange køer og utilfredshed blandt de rejsende på de store kontrolsteder. Udlændinge, som udgør ca. 30% af det totale antal rejsende, skal udfylde blanketterne som hidtil.

Arkæologi 20.04.12
Det arkæologiske Institut ved Videnskabernes Akademi har 18 forskningsekspeditioner under forberedelse i år. Ekspeditionerne foregår i et samarbejde med grupper af videnskabsfolk fra Rusland, USA, Frankrig, Belgien, Sydkorea og Japan. De arkæologiske udgravninger forventes påbegyndt i maj og afsluttet i oktober 2012.

Arkæologerne vil fortsætte udgravningerne i Khar Balgas, som blev igangsat med den tyske ekspedition i 1999, »Orkhon«-projektet i Kharkhorin (1999), det fælles mongolsk-sydkoreanske projekt »Mon-Sol« (1996) og et forskningsprojekt på et sted kaldet »Duurlig Nars« i Bayan-Adarga Sum, Khentii.

Et af formålene med ekspeditionerne er at udgrave ruiner af gamle

byer og bosættelser. Tidligere udgravninger har især fokuseret på aristokraters gravpladser fra Hunner-imperiet. Dertil kommer, at fire ekspeditioner vil undersøge stenalderlokaliteter i Bulgan og Khentii Aimag.

Vækstprognose 27.04.12
Ved regeringens kabinetsmøde den 25. april blev det meddelt, at Mongoliets økonomiske vækst er estimeret til 15,2% til næste år. Det skyldes dels forøgelsen af indtægterne fra minesektoren og dens afsmittende virkning på andre sektorer, dels højere beskæftigelse, gunstigere vilkår for udenlandske investeringer og husdyrbrug.

Regeringen forventer, at væksten i minesektoren bliver på 24,8%, mens alle andre sektorer under ét vil få en vækst på 3,3% i 2013. Med den forventede øgning i væksten i de kommende år forventes inflationen at nå op på 13,1%.

Parlamentsvalg 04.05.12
Mongoliets parlament har besluttet at gennemføre valg til parlamentet torsdag den 28. juni samtidig med valg til borgerrepræsentationen i Ulaanbaatar.

For første gang vil mongoler med ophold i udlandet få mulighed for at deltage i parlamentsvalget. Deres stemmer skal afgives allerede søndag den 10. juni på Mongoliets diplomatiske repræsentationer eller konsulater. Mongoler med udenlandsk ophold vil kun få mulighed for at stemme på de politiske partier, ikke på kandidater. Stemmerne vil blive samlet i forseglede kuverter og optalt sammen med de øvrige stemmer efter lukningen af valgstederne den 28. juni kl. 20.

Mongoliets buddhistiske overhoved er død

Om morgenen den 1. marts døde 9. Bogd Jebzundamba Khutugtu, Jampal Namdol Choiji Jantsan i Ulaanbaatar grundet svigtende helbred.

Fra 17. årh. til 1924 var inkarnationerne af Bogd Jebzundamba Khutugtu åndeligt overhoved for den tibetanske buddhismes Gelugorden hos mongolerne. Han var samtidig den højstrangerende lama i Mongoliet.

9. Bogd blev født af en tibetansk familie i 1932 nær Lhasa i Tibet. Efter 8. Bogds død i 1924 blev eksistensen af 9. Bogd holdt hemmeligt grundet den uafklarede politiske situation. Da 14. Dalai Lama flygtede fra Tibet i 1959, fulgte 9. Bogd efter.

I 1990 udsendte Dalai Lama en erklæring, der afslørede 9. Bogds identitet. I 1991 udførte Dalai Lama en indsættelsesceremoni og i

1992 en kroningsceremoni i Indien for 9. Jebzundamba Khutugtu.

9. Bogd aflagde sit første besøg i Mongoliet i 1999, men blev boende i eksil i Indien. I 2010 kom han til Mongoliet på invitation af Gandantegchinlin-klostret og blev mongolsk statsborger. Den 2. november blev 9. Bogd indsat som åndelig leder af Den mongolske Buddhisme ved Gandantegchilin-klostret, hovedsædet for de mongolske buddhister [Ger 78:20]. 9. Bogd fortalte engang, at den næste 10. Bogd vil blive genfødt i Mongoliet.

B. Ooluun

The Mongol Messenger
09(1078):2 – 02.03.12

Mindeord

Den 1. marts udsendte Mongoliets præsident, statsminister og parlamentsformand disse mindeord:

Vi er dybt bedrøvede over, at Den mongolske Buddhismes åndelige overhoved, 9. Bogd Jebzundamba Khutugtu, Jampal Namdol Choiji Jantsan er afdøet ved døden.

Åndelige værdier, national kultur, mongolernes sædvaner og moralske normer er uadskilleligt forbundet med den buddhistiske lære. Anerkendelsen af Khutugtus reinkarnationer og kroninger har været vigtige vidnesbyrd på vor nations uafhængighed og foreningen af viden og tro.

Siden Zanabazar (1635-1723), medlem af Chinggis Khans gyldne slægt, blev genkendt og indsat som Mongoliets 1. Bogd Jebzundamba, er ni genfødte Bogd gået bort. Rækken af Bogd Jebzundamba Khutugtu har altid ydet værdifulde bidrag til mongolernes nationale bevidsthed, solidaritet og statens bevarelse.

Efter de hårde tider, da Mongoliet gennem 200 år var underlagt manchurisk undertrykkelse, blev 8. Bogd Jebzundamba den åndelige leder for mongolerne under den nationale befrielsesbevægelse i 1911, og han spillede en vital rolle i genoprettelsen og erklæringen af Mongoliets uafhængighed. Historien viser, at han bidrog til folkerevolutionens succes i 1921.

Mongolerne afskaffede det tidligere politiske regime med den demokratiske revolution i 1990. Takket være den demokratiske revolution og den mongolske forfatnings anerkendelse af menneskerettighederne og mongolernes frihed blev der skabt respekt om det åbne samfund og religionsfriheden. Fra da af oprettedes der tætte forbindelser mellem 9. Bogd og troende mongoler og draget omsorg for mongolernes tillid, respekt og tro.

Ifølge en statslig aftale mellem Mongoliets buddhistiske lamaer og klostrene blev 9. Bogd Jebzundamba Khutugtu, Jampal Namdol Choiji Jantsan indsat som overhoved for Den mongolske

Buddhisme, en aftale der efterfølgende sanktioneredes af Mongoliets præsident. Skønt 9. Bogd var ved dårligt helbred, gjorde han en stor indsats for de troendes velbefindende og udførte religiøse handlinger for folk.

I øjeblikket er alle dele af det mongolske samfundsliv – især på det intellektuelle område – inde i en gunstig udvikling. Buddhismen, der lærer os om medfølelse, oplysning og erkendelse, er under kraftigere udvikling end tidligere, og det enkelte menneske søger efter renselse. Det er en velsignelse og lykke for mongolerne.

Ved indledningen til denne gyldne tid er Mongoliets 9. Bogd gået bort. Folk sørger, idet de tænker over den enkle sandhed med appel til alle om at blive vis gennem retfærdige og uselviske handlinger.

Måtte 9. Bogd Jebzundamba blive genfødt i Mongoliet i en hvilken som helst reinkarnation og blive genkendt gennem åndelighedens uovervindelige kraft.

Zorig ville være fyldt 50 i år

Den 20. april samles familie og venner for at mindes S. Zorig ved monumentet, der ligger skråt over for Centralpostkontoret.

Hvert år, 20. april og 2. oktober, tænker mongolerne på den fremtrædende politiske leder og demokrati-forkæmper S. Zorig. Han førte an i Mongoliets demokratiske revolution i 1990 og bar en stor del af ansvaret for, at overgangen til et demokratisk samfund skete på fredelig vis. Den 20. april er det hans fødselsdag, og i år ville han være blevet 50. Ulykkeligvis blev han myrdet den 2. oktober 1998. Det var et tragisk tab for det mongolske demokrati.

På de to mindedage lægger familie, venner, bekendte og almindelige borgere kranse ved hans monument for at sende en påmindelse til statslederne om, at morderne, der dræbte den demokratiske leder, stadig er på fri fod.

I 1989 og 1990 spillede S. Zorig en ledende rolle i de begivenheder, der førte til Mongoliets indførelse af et flerpartisystem. Den 10. december 1989 ledede Zorig en gruppe på 200 aktivister i en offentlig protestdemonstration, der krævede en fri markedsøkonomi og frie valg.

I januar 1990 begyndte Zorig og hans demokratiske med-dissidenter at arrangere weekendprotester på Sukhbaatar-pladsen i centrum af Ulaanbaatar. Protesterne startede i det små, men tog til i styrke, efterhånden som januar blev til februar.

Spændingerne steg, i takt med at mængden af demonstranter voksede, og regeringen overvejede at knuse dem med magt. På et tidspunkt, da demonstranterne kom i klammeri med soldaterne og faren for et voldeligt sammenstød var overhængende, greb Zorig en mikrofon, satte sig op på skuldrene af en ven for at blive set af mængden og bad folk om at tage det roligt. Volden blev afværget.

I marts måned 1990 trådte politibureauet – den tids regering – tilbage og etpartisystemet i Mongoliet var forbi. I juni blev S. Zorig valgt til parlamentet. Han opnåede senere genvalg både i 1992 og 1996; første gang som minoritetsmedlem, anden gang som medlem af Den demokratiske Union, der fik magten som Mongoliets første ikke-kommuni-

stiske regering siden den kommunistiske revolution i 1921.

Zorig var kritisk over for fremdriften af de frie markedsreformer i Mongoliet, efter at Demokraterne var kommet til magten. Han mente, at reformerne ikke var retfærdige og ville skubbe for mange mongoler ud i fattigdom.

I 1998 blev han Mongoliets minister for infrastruktur. Men den 2. oktober 1998 blev han myrdet i sit hjem. Han blev stukket mange gange, også i hjertet, og døde i en alder af 36 som parlamentsmedlem og minister. Mange politikere anser mordet for at være et politisk motiveret attentat.

Den Internationale Parlamentariske Union (IPU) blev også opmærksom på sagen på grund af tilbageholdenheden med at frigive oplysninger om sagen. IPU's menneskerettighedskomite diskutererede sagen adskillige gange og kom med henstillinger til den mongolske regering.

I sin henstilling i 2001 udtalte IPU et ønske om at yde støtte til opklaringen af mordet ved at engagere internationale eksperter fra kredsen af sine medlemsparlamerter. Selv om Storbritannien, Tyskland og Japan var villige til at stille med eksperter til opklaringen af mordet, blev tilbuddet ikke accepteret fra mongolsk side.

Nu er der gået 14 år, siden det brutale mord blev begået, og medlemmerne af forbrydelsens opklaringsenhed er stadig tavse.

B. Ooluun

The Mongol Messenger
16(1085):1,5 – 20.04.12

Ekspræsident Enkhbayar arresteret for korrupktion

Den voldelige anholdelse af Enkhbayar.

Den 13.-14. april var overskrifterne i alle de mongolske medier præget af nyheden: Ekspræsident, eksparlamentsformand, eksministerpræsident og formand for Det revolutionære Folkeparti Nambaryn Enkhbayar blev efter anmodning af antikorrupsionsmyndighederne arresteret kl. 5.50 og bragt til et undersøgelsesfængsel i Töv Aimag.

Over 350 politifolk deltog i aktionen. E. Amarbat fra antikorrupsionskontoret bekræftede, at der var anvendt vold ved anholdelsen. Der har muligvis også være afgivet skud. Ifølge Amarbat havde der været et tilstrækkeligt grundlag for at foretage anholdelsen. Blandt andet skulle Enkhbayar på illegal måde have tilegnet sig hoteller, avi-ser og kommunikationsteknologi.

At der skulle have været en sammenhæng med Enkhbayars presse-møde dagen før, afviste Amarbat. På pressemødet havde Enkhbayar krævet, at Det nationale Sikkerhedsråds mødeprotokol med beslutningen af 1. juli 2008 om at mørklægge undtagelsestilstanden i Ulaanbaatars centrum skulle offentliggøres. Han havde angiveligt udleveret 300 sider materiale til mediefolkene.

Medlemmerne af parlamentet, O. Chuluunbat, D. Terbishdagvaa, Ch. Ulaan og Ts. Shinebayar, der be-

fandt sig på åstedet for anholdelsen, beklagede indsatsstyrkens krænkelse af deres immunitet. Alle fire fik læsioner og måtte til behandling på sygehuset.

Menneskerettighedsaktivisten og juristen M. Ichinkhorloo, medlem af Folkepartiets ledelse, meddelte sin udtræden af partiet. Aktionen var retsstridig, Enkhbayar skulle sættes på fri fod inden 24 timer.

Amarbat erklærede, at den tiltalte kunne holdes varetægtsfængslet i mindst 14 dage. Generalsekretæren for Det revolutionære Folkeparti, N. Udval, afleverede en skrivelse til præsidentkontoret, regeringen og parlamentet med opfordring til at undersøge hændelserne under nattens aktion den 13. april.

Demonstration på Sukhbaatar-pladsen.

På Sukhbaatar-pladsen forsamledes om eftermiddagen medlemmer af det Det revolutionære Folkeparti og sympatisører fra alle aimag for at protestere mod anholdelsen af det tidligere statsoverhoved.

Iagttagere i ind- og udland er overbevist om, at anholdelsen af partiformanden grundlæggende skal ses i sammenhæng med det forestående parlamentsvalg. Udlandets interesse for de mongolske råstoffer er stor. Tilsvarende stor er interessen hos de mongolske magthavere for at drage fordel heraf.

Enkhbayar skulle også stadig have sympatisører i Folkepartiet, og det er ingen hemmelighed, at nogle af fraktionsmedlemmerne i Folkepartiet gerne havde set, at Folkepartiet og Det revolutionære Folkeparti var gået sammen i valgkampen.

Den politiske situation i Mongoliet er efter arrestationen af N. Enkhbayar i hvert fald ikke blevet mere stabil. Striden har raset mellem politikerne om valgloven og om fordelingen af profitterne fra de store mineselskaber som fx Tavan Tolgoi og Oyu Tolgoi.

4. maj: Enkhbayar indleder om morgenen en tidsubestemt sultestrejke.

6. maj: Enkhbayars søn, E. Batshugar, henvender sig til medierne for at gøre opmærksom på sin fars dårlige helbredstilstand. Natten til lørdag skal han være blevet nægtet lægehjælp med begrundelsen, at alle lægerne var taget på weekend. Ekspræsidenten befinder sig nu på fængselshospitalet, hvor hans hustru Tsolmon kan besøge ham. Pårørende kræver, at han overføres til Sygehus nr. 2. Sker det ikke, »stormer vi fængselshospitalet«.

7. maj: Chefen for præsidentkontoret, D. Nattulga, besøger Enkhbayar i fængslet og beder ham om at afslutte sultestrejken.

9. maj: På grund af sin ringe helbredstilstand bliver Enkhbayar indlagt på Sygehus nr. 2.

13. maj: Cheflægen for Sygehus nr. 2 erklærer, at en løsladelse af patienten er strengt nødvendig af helbredsmæssige årsager.

14. maj: Enkhbayar løslades mod kaution og afslutter sin sultestrejke.

Renate Bormann
MongoleiOnline

DMS nyt

Ambassadebeøg

Den danske ambassadør Friis Arne Petersen og ambassadens souschef Søren Jacobsen besøgte Mongoliet i dagene 15.-17. april 2012. Med sig havde de repræsentanter for de danske virksomheder FLSmidth, Danfoss, Grundfos, Hempel og Haldor Topsoe, som mødtes med den mongolske minister for mineraler og energi, Dashdorj Zorigt, og minister for byggeri, byplanlægning og trafik, Dashdorj Tsedev.

På dagsordenen var Mongoliets behov for innovative løsninger inden for energi og miljø, og de forretningsmuligheder der tegner sig i lyset af landets økonomiske vækst (17,3% i 2011).

I den forbindelse benyttede ambassadøren og souschefen lejligheden til at besøge projektet »Styrkel-

se af Social Partnerskab Netværk». Efter et kort møde på projektkontoret med ledelsen af Mongolsk Dansk Selskab og Social Partnerskab Netværk (billedet herover) kørte de til minebyen Nalaikh 40 km øst for Ulaanbaatar for at besøge det lokale projekt dér. Folkene fra det lokale SPN-netværk havde taget deres bedste del på i anledning af ambassadefolkenes visit.

Besøget faldt i særdeles god jord hos vores samarbejdspartnere både i hovedstaden og lokalt i Nalaikh.

Bulgan

ROYAL DANISH EMBASSY

Ulaan Baatar, located in Beijing

Social Partnership Network
Mongolia,
Ulaanbaatar 15170
Chingeltei, Khoroo 4,
Bagatoiruu, Building 18-1, # 10

San Li Tun, Dong Wu Jie 1
Beijing 100600
People's Republic of China
Phone: +86 (10) 8532 9900
Fax: +86 (10) 8532 9999
E-mail: bjsamb@um.dk
<http://www.ambbeijing.um.dk>

19. April 2012

Dear Bulgan and Tunggalag,

I would like to express my sincere gratitude for the fine programme which was organized Sunday in Nalaikh district, with visits to a number of projects.

It is very inspiring to see the great effort demonstrated by the women involved in the project despite the difficult circumstances. We were very impressed by the results they achieve with very limited resources.

The work you do is exceptionally important for the development of Mongolia as well as for the bilateral relations between Denmark and Mongolia. Your commitment is very praiseworthy.

I would appreciate if you could convey my deep felt thanks both to those involved in planning the visit and to the women involved in the project.

I look forward to our further cooperation.

Sincerely yours

Friis Arne Petersen
Ambassador of Denmark to Mongolia

DMS nyt

MEDLEMSMØDER

- Medlemsmøde 114

Onsdag den 20. juni kl. 17.30-19.30

Socialpædagogernes Landsforbund
Brolæggerstræde 9, København K

Besøg fra Mongoliet

I dagene 18.-24. juni kommer vores mongolske samarbejdspartnere i Mongolsk Dansk Selskab og Social Partnerskab Netværk NTS (mongolsk NGO) til Danmark for at udveksle erfaringer. Gruppen, der består af 8 personer, vil besøge danske NGO'er og organisationer. Der er udarbejdet et rigt og afvekslende program for gæsterne.

I forbindelse med besøget arrangerer vi et »ekstra« medlemsmøde, hvor der bliver mulighed for at hilse på vores mongolske partnere og høre dem fortælle om den seneste politiske, økonomiske og kulturelle udvikling i Mongoliet.

Der vil blive givet »smagsprøver« på mongolsk sang og dans og vist eksempler på produkter fra selvhjælpsgrupperne. Produkterne vil være til salg til fordel for selvhjælpsgrupperne i NTS. Selskabet byder på en forfriskning undervejs i arrangementet.

I slutningen af april var borgmesteren for Erdenebulgan på besøg i København. Området har, som sikkert bekendt, en særlig tilknytning til Danmark, fordi man stadig mindes lægen Carl Krebs og de øvrige danske pioneres indsats i 1920'erne. Formålet med besøget var primært at forhandle en aftale om støtte til et lokalt kulturhus i Erdenebulgan på plads. På en heldagsudflugt til Ledreborg Slot vakte bl.a. det skotske højlandskvæg gæsternes opmærksomhed. Borgmester N. Enkhbayar tager et billede af landsmanden Eric, mens Søren Haslund-Christensen (forrest til højre) og dagens vært John Munro ser på.

»Gruppebillede« efter aftenens arrangement i Geografisk Selskab: fire generationer Haslund-Christensen, Henning, Søren, Michael og Anton.

Foto: Jens Vellev

Søren Haslund-Christensen udnævnt til æresmedlem af Geografisk Selskab

Ved et storstilet arrangement den 6. marts på Institut for Geografi og Geologi holdt Søren Haslund-Christensen et foredrag om sine oplevelser og ekspeditioner til Mongoliet. Arrangørerne skønner, at der var ca. 420 tilhørere til stede, herunder mange fra Dansk Mongolsk Selskab. Efter foredraget var alle indbudt til reception.

Aftenen indledtes af HKH Kronprins Frederik, som bl.a. sagde: »Mongoliet og mongolerne har i Danmark ofte været forbundet med noget fjernt og farligt – landet er for de fleste »Langtbortistan«. Gennem de seneste år har en hel del danske imidlertid besøgt Mongoliet og er blevet betaget af landets skønhed og befolkningens gæstfrihed, og tilsvarende har en hel del fra Mongoliet besøgt Danmark. ...

Søren Haslund-Christensens far, Henning Haslund-Christensen, var sammen med lægen Carl Krebs med til at etablere en dansk forsøgsgård på Zobelsletten i det nordlige Mongoli i 1923. Gården måtte forlades efter nogle år, da systemet blev mere kommunistisk, og styret fra Sovjetunionen tog over. ...

Gennem mange år arbejdede Søren Haslund-Christensen på at kunne følge i faderens fodspor, og i 1986 lykkedes det at gennemføre en filmekspedition til Mongoliet og Kina, hvor jeg og Sørens søn Michael var med. I 1990 fulgte endnu en filmekspedition til landet, denne gang ledet af Michael Haslund-Christensen, hvor jeg, Søren og hans datter Louise var med.«

Afsender:
Dansk Mongolsk Selskab
c/o Jan Koed
Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby